

de re aedi- ficatoria

Časopis za istoriju i teoriju
arhitekture i grada,
Katedra za razvoj arhitekture i
umetnosti,
Arhitektonski fakultet u
Beogradu, Građevinska knjiga,
Bgd, 1990.

slobodan jovanović

Ovih dana, kada je u knjižare dospelo prvi broj novog časopisa sa naslovom čuvenog traktata »univerzalnog čoveka« renesanse L. B. Alberti-a (1404—1472), sa prikazom fasade crkve S. Andreje u Mantovi, njegovog poslednjeg projekta, na koricama, i kada ga je, posle razumljive znatizelje, izvesne doze respekta i istovremeno suzdržane zebnje prema pokušajima ove vrste, moguće prelistati, pa zaintrigiran ambicioznim naslovima i sadržajem isčitati, nameće se osećaj, a potom i puno saznanje da se konačno desilo ono što se desiti trebalo i moralo, ali zašta se tek sada snage i hrabrosti smoglo.

Okupivši na prošlogodišnjem, jesenjem, naučnom skupu, respektantan krug autora koji se bave problematikom istorije i teorije arhitekture, ali i arhitektonskom praksom i nagovestivši štampanje godišnjaka — zbornika sa priložima pripremljenim za taj skup, Katedra za razvoj arhitekture i umetnosti Arhitektonskog fakulteta u Beogradu, u saradnji sa Građevinskom knjigom iz Beograda, sa Redakcijom eminentnog sastava iz reda profesora i saradnika Katedre i uz uredništvo Ranka Radovića, ispunila je svoje obećanje, tada dato javnosti, ali i jedan sopstveni, kako je u uvodnom tekstu Časopisa naglašeno, »više godina željeni projekat.« S obzirom na sve okolnosti vremena i sredine rekao bih, to je i svojevrsni inat, smislen duhovni i aktivistički pozitivan odgovor na klasično pitanje: Šta, da li i vredi li činiti?

Kada se dakle, isčitaju, u Časopisu publikovani radovi, danas već, ne samo evropski već i svetski afirmisani R. Radovića, »O podsticajnom, zagonetnom i varljivom mestu tradicije u arhitekturi«, Doajena i jednog od prvaka naše poratne prakse zaštite spomenika kulture, akademika, ali i laureta nagrada za savremene arhitektonske realizacije, B. Čipana, »O bu-

dučnosti arhitekture prošlosti«; F. Kritovca, tog svestrano zainteresovanog, informisanog i na jugoslovenskom planu prisutnog hroničara, teoretičara, dizajna i borca protiv estetskog zagadenja naših urbanih sredina i njihovih javnih prostora, koji se, iz svoje zagrebačke situacije zapravo uvek i bavio temom: »Povijesne distance arhitekture; M. Čanak—Medić, zaslužnog, upornog i uspešnog istraživača i praktičara u službi zaštite spomenika kulture, izraslog iz kruga arhitekata, kao i konzervatora svih drugih profila, svojevremeno Madaričevog Jugoslovenskog instituta za zaštitu spomenika kulture: »O novim pogledima na graditeljsko nasleđe i njihovom mogućem odrazu na savremenu arhitekturu; R. Ivančevića, koji nastavljajući Gamulina, Preloga i čitavu plejadu poznatih »kunstistoričara« Zagrebačke škole, impresivno jasno, sa bogatstvom erudicije i pronicljivošću izlaže: »O čitanju povijesti iz arhitekture i čitanju arhitekture iz povijesti«; A. Vodopiveca, koji iz svog ljubljanskog aspekta ponavlja srednjeevropske i opšte spoznaje o tome da je: »Istorija temelj arhitektonskog stvaranja«; B. Milenkovića koji sa iskustvom stvaraoca i pedagoga govori »O razaranju istorije«, uzimajući za povod izgradnju na Vračarskom platou u Beogradu; N. Polaka, »O heterotipiji izmeštene sobe«; V. B. Mušića, tog slovenačko-jugoslovenski poznatog i prisutnog prostornog planera i urbaniste: »O prolaznom i trajnom u arhitekturi grada«; M. Bonče; »O gradu, istoriji i stalnom nizanju istorijskih slojeva«; N. Kurta; »Čiji je prodor u jugoslovenski tim eksperata već izvestan.«; »O istorijskim osnovama bosansko-hercegovačke rane Moderne«, sve do šarmantnog i vrcavo, duhovito pisanog teksta M. Šosterića, uspešnog zagrebačkog arhitekto-projektanta: »O trenutku historije u dvorištu bloka«, (Donjogradskog, zagrebačkog prostora koji dooblikuju interpolacije tamošnjih savremenih arhitekata), ništa drugo se ne može reći, sem, da nas prožima osećanje veselja, zadovoljstva i opravdanog ponosa što smo savremenici ovakvog kulturnog čina kakav je pojava ovog časopisa.

Svi autori tekstova u Časopisu, na rasteru saznanja sa šireg prostora, sem jednog koji se zadržava na opštem, svoje viđenje problema tematizuju naime na primerima iz domaćeg okruženja, što je dosta često do sada, na zabrinjavajući način izostajala, a za čim je danas još izrazitija potreba, radi unošenja pojmovnog i faktičkog reda i istine u vrednosnu orijentaciju na dela prošlosti i sadašnjosti koja se otkrivaju sve manje inferiornim prema stilskim odredjenjima i tumačenjima onih koja su, po odredenoj logici stvari nalažena na tzv. glavnim pravcima i tokovima istorije umetnosti i arhitekture srednjeevropskog i šireg, zapadno evropskog, civilizacijskog kruga.

Ranko Radović to čini, na sebi svojstven način koji temu istorije arhitekture, ilustruje i oživljava kroz niz sekvenci od »prvobitne kolibe« zemljoradnika, stočara ili ribara Balkana, do arhitekture, »kuće-meorije« R. Venturija u Filadelfiji, sa kadrovima iz predratnog i Novog Beograda, sa ukazivanjem i posećanjem na vredna ostvarenja našeg predratnog Brašova-

na i posleratnog Najtharta, Bonče, grupe makedonskih arhitekata, Ravnikara, Ugljena, Bogdanovića, Siladina, Rogine, Penezića, »negde« Mitrovića, uz skromno ostavljanje svog doprinosa »autentičnom regionalizmu« (kuća na Sutjesci), ustranu, prepuštanjem fusnoti knjige Dženksa, iz 1989. godine, sažimajući problem tradicije i arhitekture, u, za nas, ključnoj rečenici u kojoj iskustvom pedagoga, kritičara i aktivnog stvaraoca kaže: »Smetaju lažni zastupnici tradicije koji je troše kao naručenu kafansku svirku.«

Boris Čipan, to čini evocirajući misli velikog Dobrovića, ali i drugih domaćih autora koji su pledirali na socio-psihološki aspekt arhitektonskog dela, te postavljanjem svog poslednjeg pitanja: »Kakav je smisao poruka koje posreduje današnja arhitektura«, uz lično opredeljenje da će »istoriju proučavati samo kao negativno iskustvo, odnosno kao saznanje šta treba izbegavati o razmišljanju o budućnosti.«

Kritovac Fedor to čini indirektno, ukazivanjem da se »bogatstvo nagomilanih informacija hoće međutim, najpre oploditi vlastitim iskorištavanjem.«

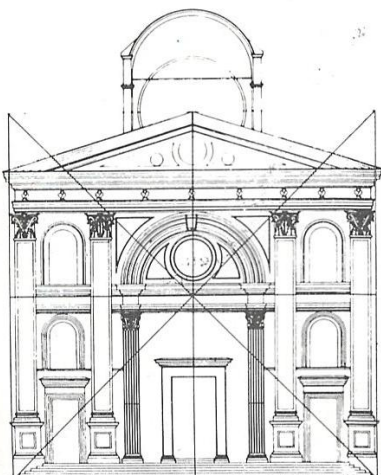
Aleš Vodopivec insistirajući na tome da je »arhitektura sudbinski obavezna prema istoriji, svojoj tradiciji« i to na tri načina: 1. Uzorom ili modelom arhitekture, 2. Arhitektonskim elementima i 3. Svakim pojedinačnim arhitektonskim delom kroz njegovo smeštanje u prostor čime se ono upisuje u obimni istorijski zapis od gradu;

Branislav Milenković, to čini opredeljujući se za objašnjenje suštine stvari na primeru odbrane istorijske, kulturološke i urbane autentične datosti Kosančićevog venca u Beogradu sa Sabornom crkvom na Vračarskom platou i zgradom Patrijaršije u pozadini;

Vladimir Braco—Mušić je to uradio na čitavom nizu primera narodnog graditeljstva iz Istre i Slovenačkog primorja, ljubljanskog grada i podgrada, sa paralelom savremene Ljubljane i Splita 60-tih i 70-tih godina kao i upoređenjem Vagner-Plečnik, sa pozivima na već klasična istraživanja i zaključke D. Grabrijana i J. Najtharta iz 50-tih godina ovog veka;

Miloš Bonča razmišljajući o interpolaciji kao mogućnosti interpretacije kojima je dao svoj lični kreativni doprinos ostvarenjima i predlozima za Ljubljanu i Dubrovnik, a Neđžad Kurto celinom svog rada zaronjen u istraživanja istorijske osnove BH rane Moderne, kao i već citirani Milan Šosterić sa interpolacijom zgrade Gradskog telefona u Palmoticevoj ulici u Zagrebu, (u pozadini staro-katoličke crkvice zaostale u dvorištu Branimirove ulice, čiji južni front, inače brzo, promiče pred našim pogledom kroz prozore vozova koje na žalost, sve rede koristimo do i kroz zagrebački Glavni kolodvor).

Šta je međutim, ono što je zajedničko, skoro bez izuzetka za sve autore tekstova u prvom broju ovog izuzetnog Časopisa? Može se odgovoriti delom onog poznatog odgovora arhitekta Nevena Segvića na studentska pitanja o mogućem pristupu graditeljskoj baštini: To je kreativni pristup problemu. To je zapravo i jedini pravi odgovor u koji se Časopis, kao svojevrsna građevina, do kraja uklapa.

Polja

časopis za kulturu,
umetnost i društvena
pitanja, novi sad,
katolička porta 5,
telefon (021) 28-765

uređuju: ljubisa despotović, silvija dražić, zoran đerić, petru krdu, alpar lošonc, miroljub radojković i saša radonjić * glavni i odgovorni urednik: franja petrinović * tehnički i likovni urednik: cvetan dimovski * sekretar redakcije: ljiljana jokić * članovi izdavačkog saveta: bosiljka bojanić (predsednik), tanja đurić, biljana cvetković, rada čupić, dušan radak, dušan mihailović, dušan patić, danica grubač, simon grabovac (delegati šire društvene zajednice), radmila gikić, radmila cvijanović-lotina, vladimir kopicl, franja petrinović i čedomir keco (delegati izdavača) * izdaje nišp »dnevnik« uds, novi sad, bulevar 23. oktobra 31 * direktor nišp »dnevnik« uds: miodrag karadžić-osnivač: pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine * časopis finansira pokrajinski fond kulture * rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 220 * žiro račun: 65700-603-6324 nišp »dnevnik« uds, sa naznakom za »polja« [godišnja pretplata 400 dinara, za inostranstvo dvostruko] * na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73, časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga * tiraž 2.000 primeraka

